

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. X. Prænestina Censuræ. An & quando pactum repetitionis sortis principalis adjectum favore creditoris vitiet contractum censualem, illumque reddat usurarium, vel potius ipsum pactum vitietur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

PRÆNESTINA

CENSUS

PRO

BALZANIS

Responsum pro veritate extrâ Curiam.

An & quando pactum repetitionis fortis principalis adjectum favore creditoris vitiet contractum censualem, illumque reddat usurarium, vel potius ipsum pactum vitietur

S V M M A R I V M.

- 1 **F**Acti series.
- 2 **U**bi census est nullus, non debentur fructus, atque soluti extenuant sortem, neque in hoc bona fides suffragatur.
- 3 **D**istinguuntur plures casus in articulo, an & quando pactum repetitionis fortis vitiet contractum vel vitietur.
- 4 **A**tas pupillaris non est apta substinere contractum usurarium, sed ad quid prosit ista circumstantia.
- 5 **D**e validitate pacti repetitivi, ubi concernit jus vel interesse tertii.
- 6 **O**bservantia quid in hac materia operetur.

DISC. X.

- I**n instrumento census impositi per Lidoniam ad favorem Emiliæ, & Catharinæ de Capranica in pupillari ætate existentium, & pro istis contrahentibus earum tutoribus, adjectum fuit pactum, quod in eventum, in quem dictæ mulieres nuberent, earumque viri non essent contenti dicta census emptione, teneatur, & cogi valeat Lidonia sortem principalem ad omnem dictarum mulierum requisitionem restituere, renunciando pro majori cautela omnibus juribus contentis in Bulla Pii V. super forma creandi census; Post observantiam autem dicti contractus per annos 70. & ultra, ac transitum dicti census ad plures tertias manus, dubitari contigit, an ex dicto pacto census diceretur male constitutus, ita ut ab initio fuerit invalidus; Effectus autem questionis erat, quod data nullitate resulat contractum resolvi in mutuum, pro quo nulli fructus debentur, proindeque soluti veniebant in sortem imputandi, non obstante quocumque prætextu etiam bonæ fidei & ignorantie juxta punctualem decisionem Seraph. 1006. quæ loquitur de censu acquisito per mulierem; & generaliter est receptum, ut bona fide in materia usuraria non excuset, ut in Baven. census sub tit. de usur. disc. 17. etiam si cum cessionariis & tertiis possessoribus questio contingat, ut in specie Cenc. de Cens. quest. 60. num. 2. vers. Et hæc conclusio, Atque desuper consultus respondi ut sequitur.

Pro dilucidatione veritatis, præloqua & non aliâ in causis de partibus, quæ coram inferioribus vertuntur, meus est stylus scribendi, quatuor casus constituere oportet, Primus est, ubi purè & simpliciter conventum est, ut sit in libro creditoris quancumque sortem census à debitore repetere; Alter est ubi hæc repetendi facultas conventa est sub certa conditione, quæ pendeat à facto & voluntate debitoris, in eventum scilicet quod deficiat à solutione fructuum per duos vel tres terminos cum similibus. Tertius est, ubi eadem repetendi facultas concepta est ad certum tempus seu sub certa conditione voluntaria, quæ pendeat à facto & voluntate ipsius creditoris, Et quartus, ubi sub conditione mixta, quæ à facto tertii dependentiam habeat, & hic ultimus est casus noster, quia non ad liberam Emiliæ & Catharinæ voluntatem collatum est pactum, neque ad certum diem sive ad conditionem ab istarum voluntate dependentem, sed in eventum in quem nuberent, earumque mariti dicta census emptione contenti non essent, & sic conditio est dupliciter mixta, quia poterant dictæ mulieres carnaliter non nubere, ac etiam poterant earum viri (prout eventus docuit) census resolutionem non petere.

Primo casu, quamvis non desint multi D. D. volentes istud pactum non esse contra substantiam census, ideoque vitari, sed non vitare totum contractum, quos refert & sequi videtur *Leotar de usur. quest. 68. num. 4. cum sequen.* Verior tamen videtur contraria sententia, quam Rota & Curia Romana recepit, ut tanquam contra substantiam census annullati contractum, illumque ab initio censeri faciat puri mutui juxta dictam *decis. 1006. Seraph. decis. 147. num. 6. post Cenc. de Censum aliis per eundem Cenc. dicta quest. 60. num. 1. cum sequen.* Querunt tamen aliqui salvare contractum non obstante dicto pacto, quoties in fine adest protestatio contrahendi ad formam Piane Constitutionis, & non aliâ, sed de hujus opinionis veritate supervacaneum est agere, quia nec dicta protestatio adest, neque sumus in casu.

Secundo autem casu, multi tenent pactum esse validum, ideoque nec vitare nec vitari, quia repetitio non provenit à facto & voluntate creditoris, sed à facto & voluntate debitoris, in ejus libro & potestate repositum est nunquam facere verificari præscriptam conditionem, ita ut repetitio sit potius in pœnam, Et hæc opinio in Hispania, & in Regno Neapolitano, aliisque locis est magis recepta, præsertim quia ibi prætenditur Bullam Pii non fuisse acceptatam neque servandam, ut in specie de pactis rescissoriis quod in dicto Regno sint in viridi observantia testatur *Rovin. pragm. 1. de censibus numer. 35.* & habetur infirmatum in *Oppiden. hoc tit. disc. 1.* & in aliis; Verùm in Curia Romana, & in locis, in quibus de acceptance & usu Bullæ Piane non dubitatur, verius est istud pactum non substineri, non tamen aptum esse vitare contractum, sed ipsum remanere vitiatum, ut latè & magistraliter habetur *dicta decis. 147. post Cenc. cum aliis per eundem dicta quest. 60. ex num. 11. & plenè Leotar. dicta quest. 68. numer. 14. & 15. cum sequen.* eundemque sensum habuit *Rota in Thelesina Censu 9. Novembris 1639. coram Dunozerro inter suas decis. 184. numer. fin.* In Neapolitana domus 13. Maii 1641. coram Verospio *decis. 20. par. 9. recent.* aliâ *decis. 43. post Merlin. de pignor. & in aliis*, ac sapissimè practicavi in

Signa-

Signatura Iustitiæ aliisque Tribunalibus occasione censuum Regni Neapolitani, in quibus hæc pacta repetitiva in casu moræ passim apponuntur, quoniam pactum vitiat, sed non vitiat, quamvis non adsit dicta protestatio habendi relationem ad Constitutionem Pii, quæ est melior cautela, sed si omitatur, non per hoc vitiat.

In tertio casu, quoties pactum repetitionis conceptum est ad certum tempus seu conditionem voluntariam post certum tempus omnino exituram, adhuc receptum est illud non valere, non quidem de jure, sed ex Constitutione Pii V. ex deductis per *Cenc. dicta quest. 60. num. 34. & sequen.* sed solum remanere vitiatum, ac haberi pro non adjecto, non autem vitare contractum firmat idem *Cenc. num. 39 & sequitur Leotar. dicta quest. 68. num. 16.* qui alios colligunt.

Quamvis autem & in quarto casu, qui est noster, omnino dicendum veniat pactum esse invalidum ex eadem generali prohibitione resultantem à Constitutione Piana, ac juxta opinionem receptam in Curia Romana per easdem rationes, quæ in primo casu militantes in isto fortius urgent; Attamen illud excusare nullitatem contractus, ideoque non vitare, sed vitari sine dubio verius videtur, si enim non vitiat illud pactum, quod habet solum dilationem temporis omnino exituri ut in casu præcedenti, multo minus vitare debet illud quod conceptum est sub conditione casuali vel mixta, & à factis tertii resultante, cum tunc nullatenus depravata intentio fœnerandi considerari valeat in creditore, qui volens nunquam potest sortem repetere, ut bene in proximis terminis *Seraph. decis. 1431.*

Fortius duplici circumstantia accedente; Prima nempe quod creditores erant in pupillari ætate, ideoque incapaces calliditatis fœnerandi. Licet enim ista ratio non excuset à fœnore illum contractum, qui clarè & certitudinaliter sit fœneratus ex deductis per *Leotar. de usur. quest. 20.* ubi tamen versamur in casu dubio ex sincera vel depravata creditoris voluntate regulando, satis persona creditoris spectanda venit.

Altera fortior circumstantia resultat ex eo, quod dictum pactum adjectum videtur per tutores in eorum excusationem, ac ad evitandas molestias, quas à pupillarum viris pati possent, quatenus hujusmodi census acquisitionem approbare nolent; Pacta verò repetitiva apposita, non per creditorem sed per tertium, vel pro tertii interesse, quoties non constat esse collusivè ac in fraudem adjecta, valent, ac servanda sunt, ut per *Cenc. dicta quest. 60. num. 52. cum sequen. Rot. post eundem decis. 131. num. 15. & in Civitatis Plebis Salviani prima Julii 1627. coram Bichio post Zacch. de oblig. dec. 274. repetit. decis. 118. par. 10. rec. & in aliis;* Et licet quoad validitatem & observantiam pacti hoc motivum pro vero non habeam, attamen ad effectum ut non vitiet, sed vitiatum remaneat, videtur circumstantia considerabilissima, omnemque tollens dubitandi occasionem.

His accedit longissima observantia 70. annorum, & quod census transivit per plures manus in Monasterium Monialium, quod in optima fide versatur; Licet enim neque lapsus temporis, neque cessionarii qualitas salvare possent contractum usurarium, Attamen utraque qualitas inimum spectanda videtur pro partium voluntate interpretanda, quodque dictum pactum pro invalido partes habuerant, nam illud nunquam deduxerunt ad ex-

ercitium, atque renunciatio Bullæ operatur, ut dicta cautela cesset, neque subintelligi valeat, sed non per hoc resultare videtur, ut exindè resulter totius contractus irritatio, maxime accedentibus dictis circumstantiis; Ideoque Balzani debitoribus, ex quorum parte fui requisitus, consului, ut non expectata judicis determinatione curarent eo meliori modo quo possent, se concordare.

TUSCANEN.

CENSVS

P R O

VIRGINIA MARTELLACCIA

C U M N.

Casus disputatus in Signatura Iustitiæ, incertus est exitus.

De eadem materia facultatis repetendi sortem principalem post certum tempus an vitiet contractum; vel ipsum pactum vitietur; Et an hæc exceptio sit apta impedire summariissimum possessorium manutentionis in quasi possessione exigendi fructus census.

S V M M A R I U M.

- 1 *Adi series.*
- 2 **F** Signatura Iustitiæ principaliter attendit iustitiam, & non solet curare nullitates nisi satis substantiales.
- 3 De puncto, an pactum repetitivum sortis vitiet vel vitietur.
- 4 De pacto repetitivo intra certum tempus.
- 5 De cautela relationis habetæ ad Constitutionem Pianam.
- 6 Quæ regula tenenda sit in proposito hujusmodi pactorum an vitient, vel vitietur.
- 7 De conclusione, quod in possessorio non quaritur de iustitia; Et quando malum jus obstat in hoc iudicio.
- 8 De ratione, ob quam exceptio nullitatis contractus non solet retardare processum executivum pro fructibus census.

DISCURSUS XI.

UM auctor Virginie censum imposuisset sub pacto, ut intra triennium teneretur illum redimere, atque acceptam pecuniam creditori restituere, hinc creditor prædictus vel ejus successor, exhibitis coram A. C. instrumento censuali & justificationibus super solutione fructuum per aliquos annos, habita solum disputatione inter causæ Patronos, obtinuit mandatum de manutentione in quasi possessione exigendi, à quo interposita appellatione, & adita Signatura, in hoc Tribunali